

HISTORIEBEVISSTHET SOM RESSURS
I UNDERVISNING
FOR BÆREKRAFTIG UTVIKLING

HILDE RØSSTAD
INGVILD RUHAVEN

«Hedda», 9. trinn:

Jeg synes det var veldig interessant med intervjuer jeg fant ut av at jeg ikke visste mye som jeg trodde jeg gjorde. Jeg hadde foreks aldri hørt om tjernobyl-hendelsen, så det var jeg veldig mye av mormor som visste heller ikke at de heiv masse søppel og sånn i vannet før.»

«Sigrid», 9. trinn:

«Jeg tenker at de tidligere generasjonene ikke har trengt å bekymre seg så mye om naturen og forsøpling og sånt og det må ha vært litt deilig.

Men at de ikke har trengt å bekymre seg tidligere betyr jo at det er vårt problem nå.»

«Hedda», 9. trinn:

Jeg tenker at vi vil i fremtiden klare å fikse de []problemene vi har nå, men jeg tror også det alltid vil oppstå nye problemer.

FORTID

NÅTID

FREMTID

WICKED PROBLEMS WICKED PROBLEMS
HISTORIEBEVISSTHET ANTROPOCEN
HISTORIEBEVISSTHET ANTROPOCEN MILJØHISTORIE
UNDRING HISTORIEBEVISSTHET HISTORIEBEVISSTHET
MYNDIGGJØRING HISTORIEBEVISSTHET
ANTROPOCEN MILJØHISTORIE WICKED PROBLEMS MILJØHISTORIE
MYNDIGGJØRING MILJØHISTORIE
MYNDIGGJØRING WICKED PROBLEMS UNDRING WICKED PROBLEMS HISTORIEBEVISSTHET HANDLINGSKOMPETANSE MILJØHISTORIE
WICKED PROBLEMS UNDRING ANTROPOCEN ANTROPOCEN UNDRING
MYNDIGGJØRING HANDLINGSKOMPETANSE HANDLINGSKOMPETANSE BÆREKRAFTIG UTVIKLING BÆREKRAFTIG UTVIKLING HANDLINGSKOMPETANSE
WICKED PROBLEMS
ANTROPOCEN HANDLINGSKOMPETANSE
HISTORIEBEVISSTHET
HISTORIEBEVISSTHET
WICKED PROBLEMS UNDRING HANDLINGSKOMPETANSE BÆREKRAFTIG UTVIKLING UNDRING
MYNDIGGJØRING MILJØHISTORIE WICKED PROBLEMS UNDRING HANDLINGSKOMPETANSE BÆREKRAFTIG UTVIKLING UNDRING
WICKED PROBLEMS
UNDRING
BÆREKRAFTIG UTVIKLING BÆREKRAFTIG UTVIKLING BÆREKRAFTIG UTVIKLING HISTORIEBEVISSTHET WICKED PROBLEMS
MYNDIGGJØRING MILJØHISTORIE BÆREKRAFTIG UTVIKLING ANTROPOCEN
MYNDIGGJØRING MILJØHISTORIE UNDRING UNDRING UNDRING
HISTORIEBEVISSTHET HANDLINGSKOMPETANSE BÆREKRAFTIG UTVIKLING BÆREKRAFTIG UTVIKLING
UNDRING HANDLINGSKOMPETANSE MILJØHISTORIE
MYNDIGGJØRING MYNDIGGJØRING ANTROPOCEN
ANTROPOCEN
UNDRING BÆREKRAFTIG UTVIKLING WICKED PROBLEMS
MILJØHISTORIE WICKED PROBLEMS
WICKED PROBLEMS
MILJØHISTORIE WICKED PROBLEMS
HISTORIEBEVISSTHET ANTROPOCEN
HISTORIEBEVISSTHET ANTROPOCEN

PLAN FOR DAGEN

- 10.00-10.55 Første økt
Kort introduksjon til bærekraftig utvikling i samfunn, forskning og læreplan
Vårt forskningsprosjekt
Undervisningsopplegget i praksis
 - 10.55-11.15 Pause/ læremiddelutstilling
 - 11.15-12.10 Andre økt
Undervisningsopplegget i praksis
 - 12.10-12.50 Pause/ lunsj
-

PLAN FOR DAGEN

- 12.50-13.50 Tredje økt

Presentasjon av funn

Historiebevissthet til diskusjon

 - 13.50-14.00 Pause

 - 14.00-15.00 Fjerde økt

Oppsummering

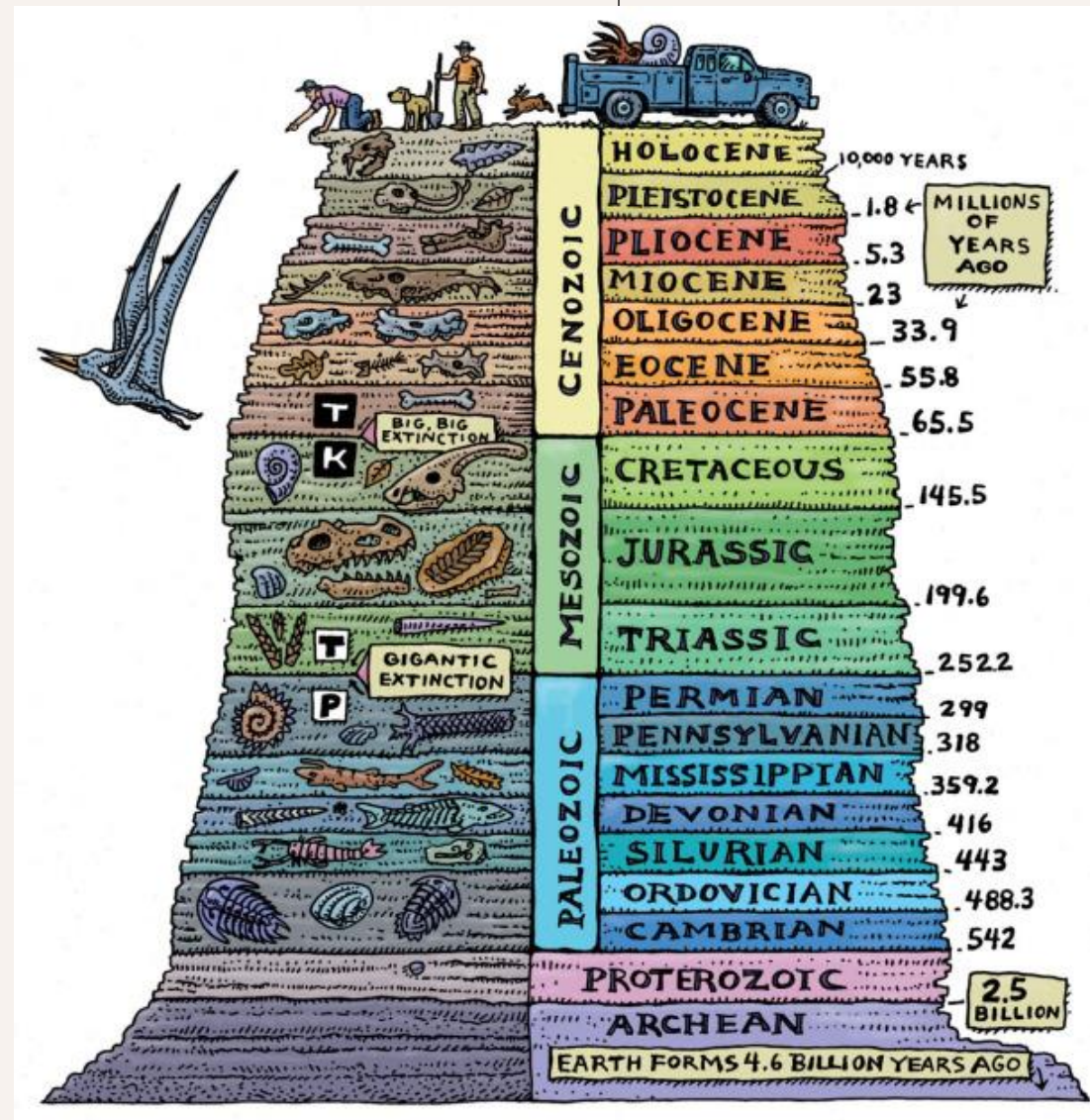
Vårt forskningsprosjekts bidrag
-

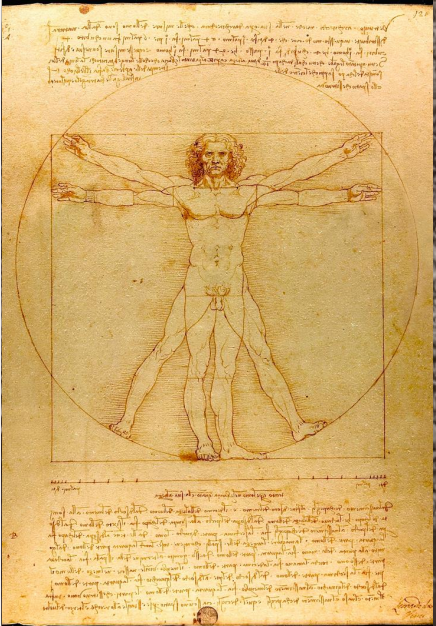
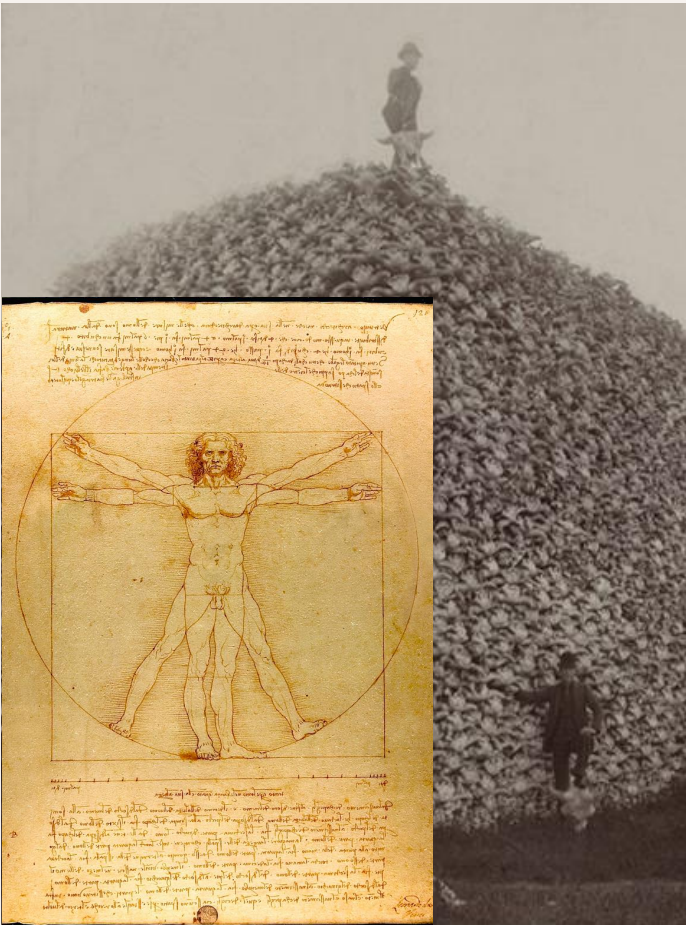
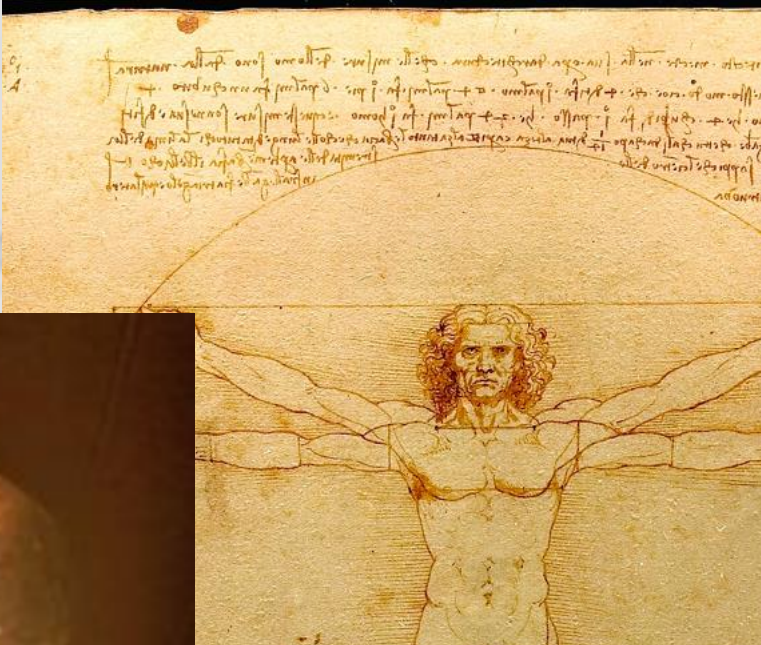
Utgangspunkt

- Klimakrise
- Tap av artsmangfold
- Forsøpling - Forurensning

ANTROPOCEN

MILJØHISTORIE

FN (Our Common Future, 1987)	<ul style="list-style-type: none">• Bærekraftig utvikling – offisielt begrep
FN (Rio-konvensjonen, 1992)	<ul style="list-style-type: none">• Education for Sustainable Development• 17 Bærekraftsmål – Økologi, økonomi og sosiale
NORGE FAGDIDAKTIKK (2005-)	<ul style="list-style-type: none">• Utdanning for bærekraftig utvikling• Tiår for bærekraftig utvikling: 2005-2015• Bærekraftdidaktikk
NORSKE LÆREPLANER (2020-)	<ul style="list-style-type: none">• Tverrfaglig tema: Bærekraftig utvikling

FNs bærekraftsmål

Folkehelse og livsmestring

Demokrati og medborgerskap

Bærekraftig utvikling

BÆREKRAFT I LÆREVERKENE

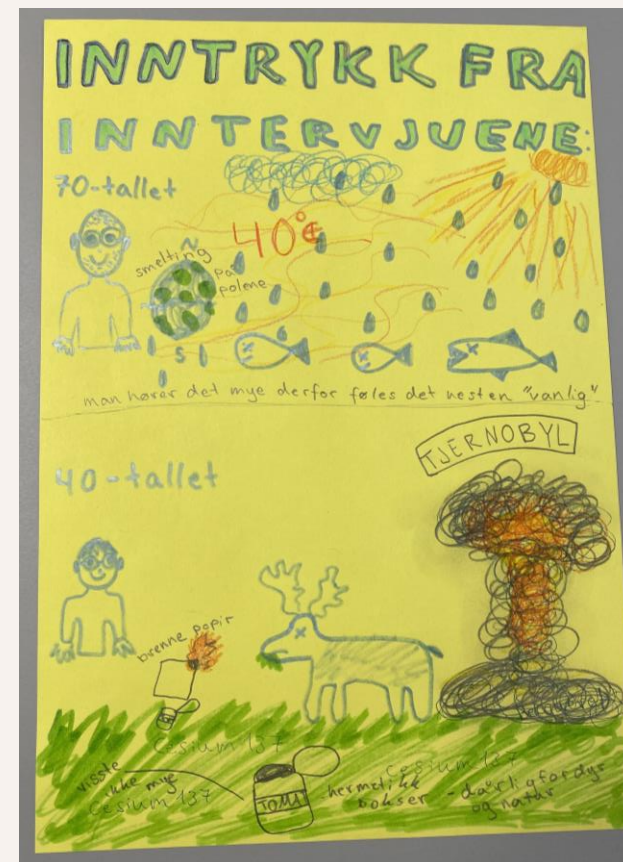

BÆREKRAFT OG HISTORIEBEVISSTHET

- .. hvordan mennesket har forholdt seg til naturen, forvaltet og brukt ressurser.
 - .. hvordan menneskelig aktivitet har endret livsvilkårene på jorda, samtidig som mennesket også har hatt evne til å løse problemer som har oppstått.
 - .. bruke historiske perspektiver i samtale om bærekraftige løsninger.
 - Historiebevissthet gir elevene forståelse av at konsekvensene av egne valg blir andres historie. Dermed kan de også bli bevisste på sine egne muligheter til å bidra til et mer bærekraftig samfunn.
-

VÅRT PROSJEKT – TO UTGANGSPUNKT

- Hvordan begå historiebevissthet i samfunnsfag på ungdomsskolen?
- Hvordan begå bærekraftig utvikling i samfunnsfag på ungdomsskolen?
- Historiebevissthet kombinert med miljøtematikk – **fordi**

Informasjon til elever og foreldre om forskningsprosjekt:

Generasjonsfortellinger som møteplass.

En studie av hvordan generasjonsfortellinger om natur og miljø kan bidra til utvikling av elevenes historiebevissthet.

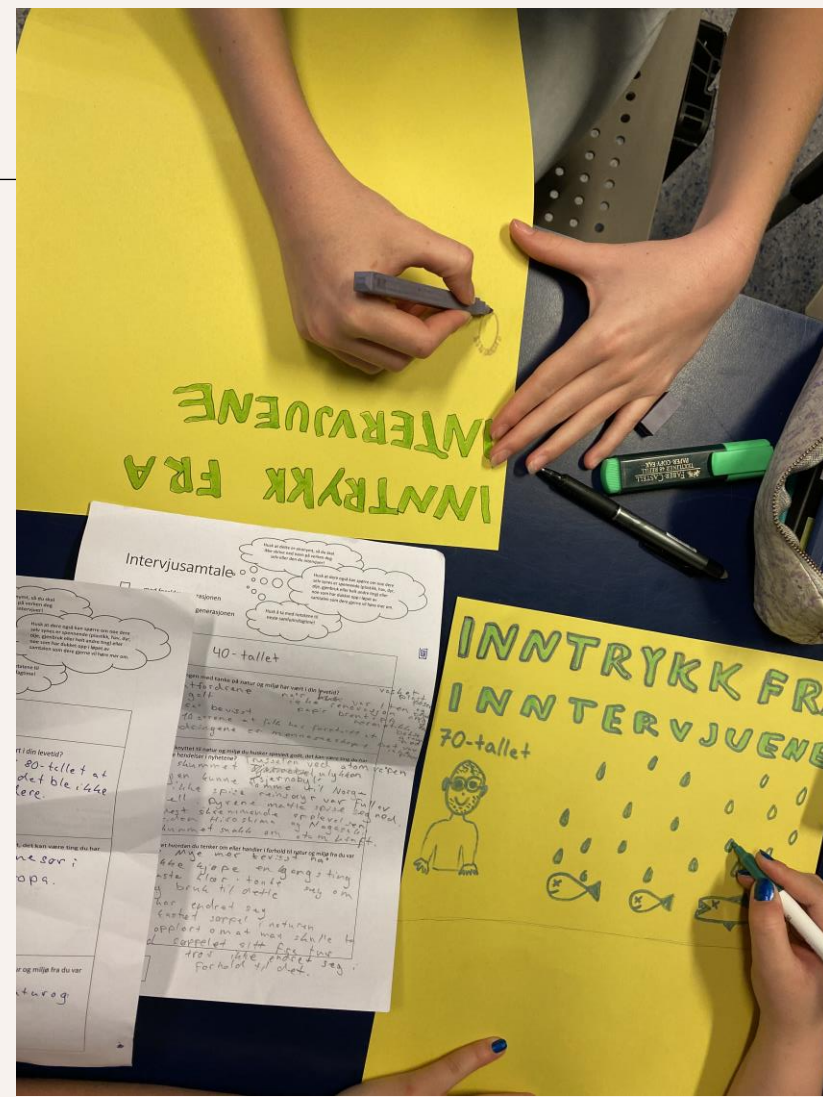

PROBLEMSTILLING OG FORSKNINGSSPM.

- Hvordan kommer elevenes forståelse av samspillet mellom fortid, nåtid og fremtid til uttrykk?
 - Hvilke fortellinger om natur og miljø møter elevene i samtalene med eldre generasjoner?
 - Hvordan reagerer elever i møte med disse fortellingene og hvordan reflekterer de over dette?
-

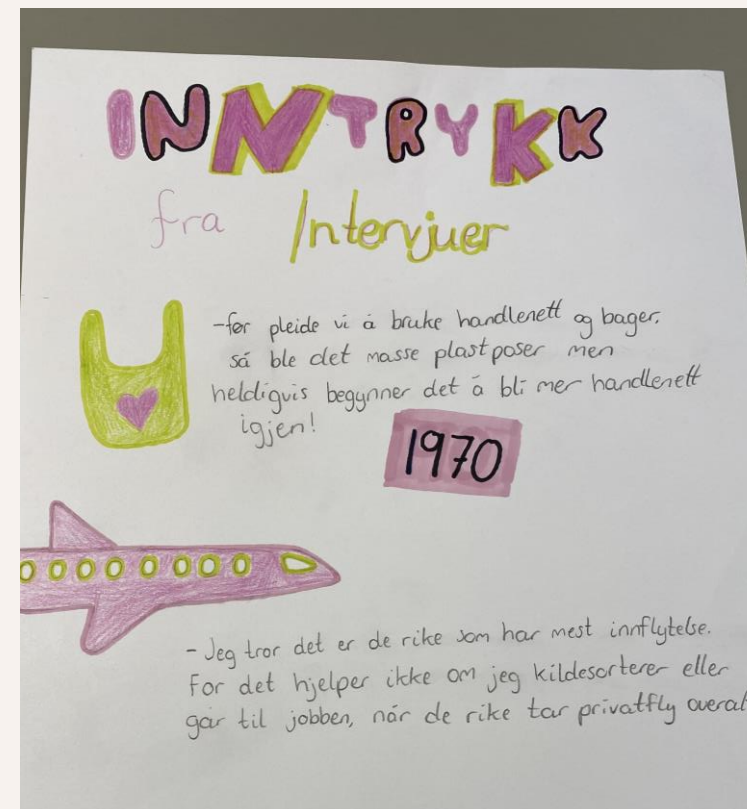
METODE

- Intervensjonsstudie i klasserommet
- To ukers undervisning i samfunnsfag på 9. trinn
- 3 klasser på samme skole

DATAMATERIALE

- Gruppeoppgaver og samtaler
- Individuelt intervjuarbeid og plakater (51)
- Individuelle refleksjonsnotater (52)

UNDERVISNINGS- OPPLEGGET

• Foto: David Tadevosian / Shutterstock / NTB

• Foto: Unknown

FEM MILJØRELATERTE HENDELSER I HISTORIEN

I par:
lag en liste der
1 er hendelsen dere har hørt mest om og
5 er hendelsen dere har hørt minst om.

Dere har 3 minutter

UTV/KL.
*
NORSK
SÅ
SAMF.
ENG
MATTE

	Jordbruks- revolusjonen 10000 år siden	Den lille Istiden 1600/1700	Den industrielle revolusjon 1760/1840	Plast Oppfunnet 1900	Atom- bombene Hiroshima/Nagasaki 1945
7 mest					
5 minst		 			

I par:

For hver av de fem hendelsene, bestem ett ord dere kommer på når dere tenker på denne hendelsen.

(Det kan være hva som helst – noe dere har hørt om hendelsen, eller en følelse som dere har når dere tenker på hendelsen.)

Skriv på post-it lapp og heng på riktig sted på tavla.

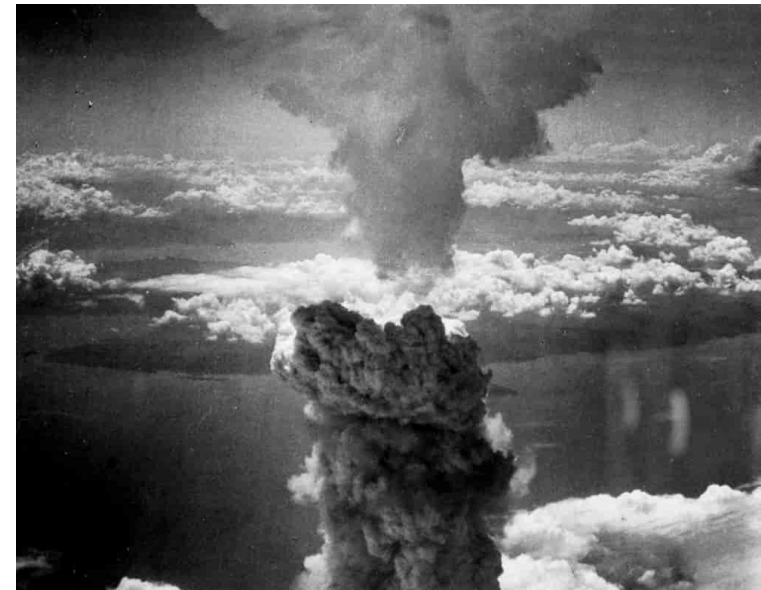
Dere har 3 minutter!

FUNN: FORTIDSFORTOLKNING

<https://www.youtube.com/watch?v=213AiUR35B0&list=PLF0AC0JT38k0bojQtRPMX9Nbcflyiu8jl&index=15>

JORDBRUKS- REVOLUSJONEN

10 000 ÅR SIDEN

DEN LILLE ISTIDEN

1600/1700-
TALLET

Foto: Public Domain

Foto: Public Domain

DEN INDUSTRIELLE REVOLUSJON

1760/1840

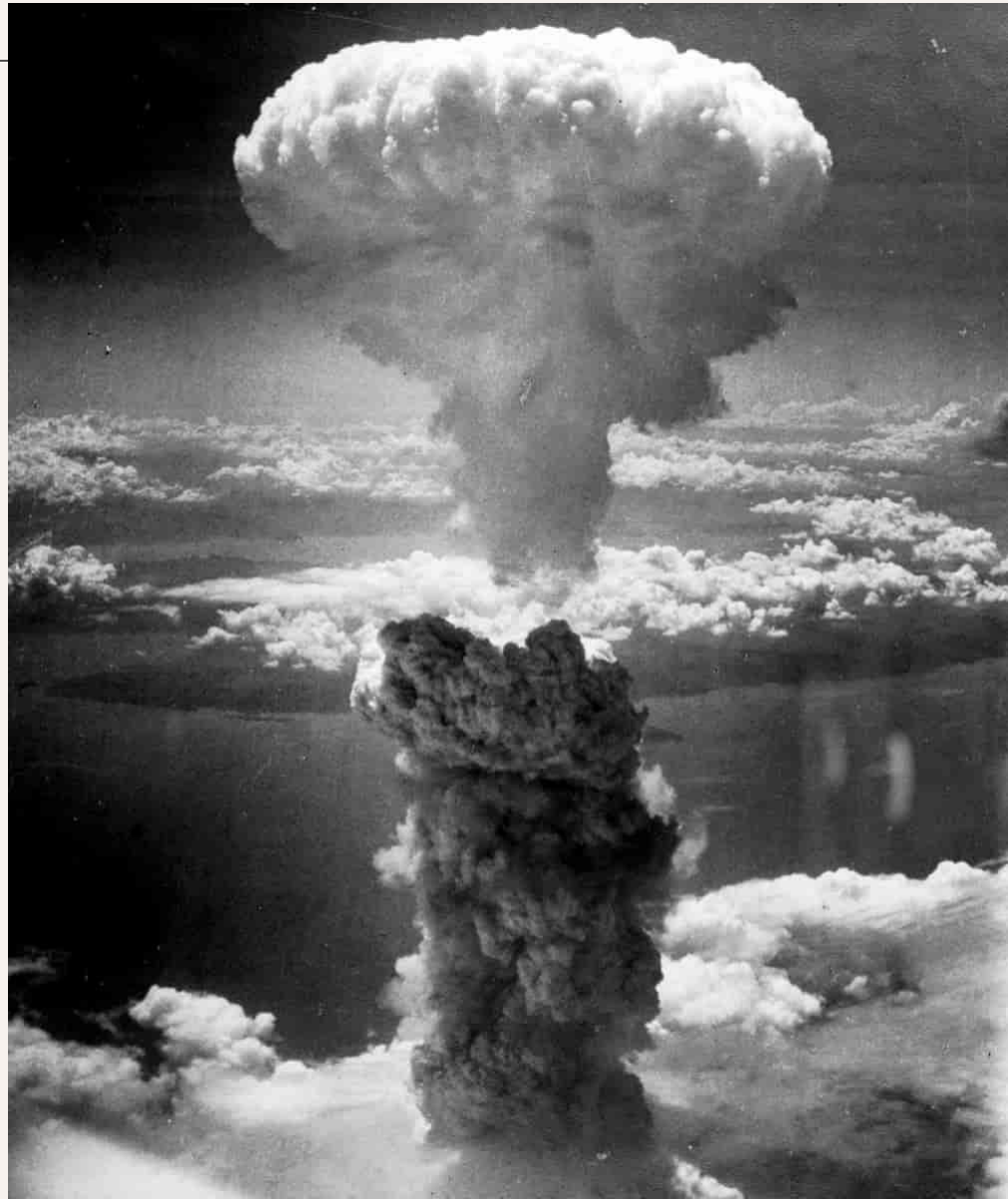
PLAST

OPPFUNNET RUNDT
1900

ATOMBOMBENE OVER
HIROSHIMA OG
NAGASAKI

1945

I par:

Hvilke TO disse fem hendelsene dere mener er viktigst å huske eller kjenne til og hvorfor?

Skriv ned ett argument som skal overbevise resten av klassen om hvorfor dette er viktig å lære om. Dere får 5 minutter!

Dere har 5 minutter!

Jordbruks- revolusjonen 10000 år siden	Den lille Istiden 1600/1700	Den industrielle revolusjon 1760/1840	Plast Oppfunnet ca 1900	A
			*	*
	*			*
			*	*
		*		*
			*	*
			*	*

Hendelse 2:

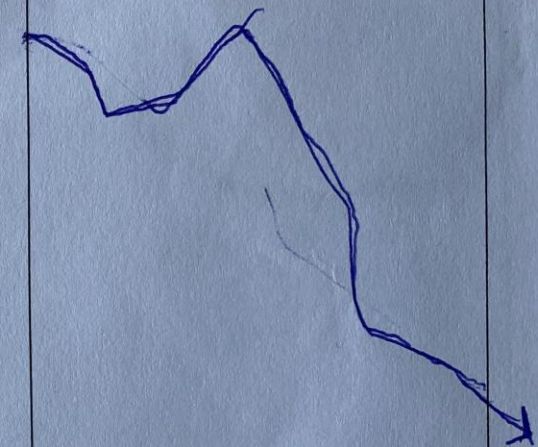
Atombombene er viktig å

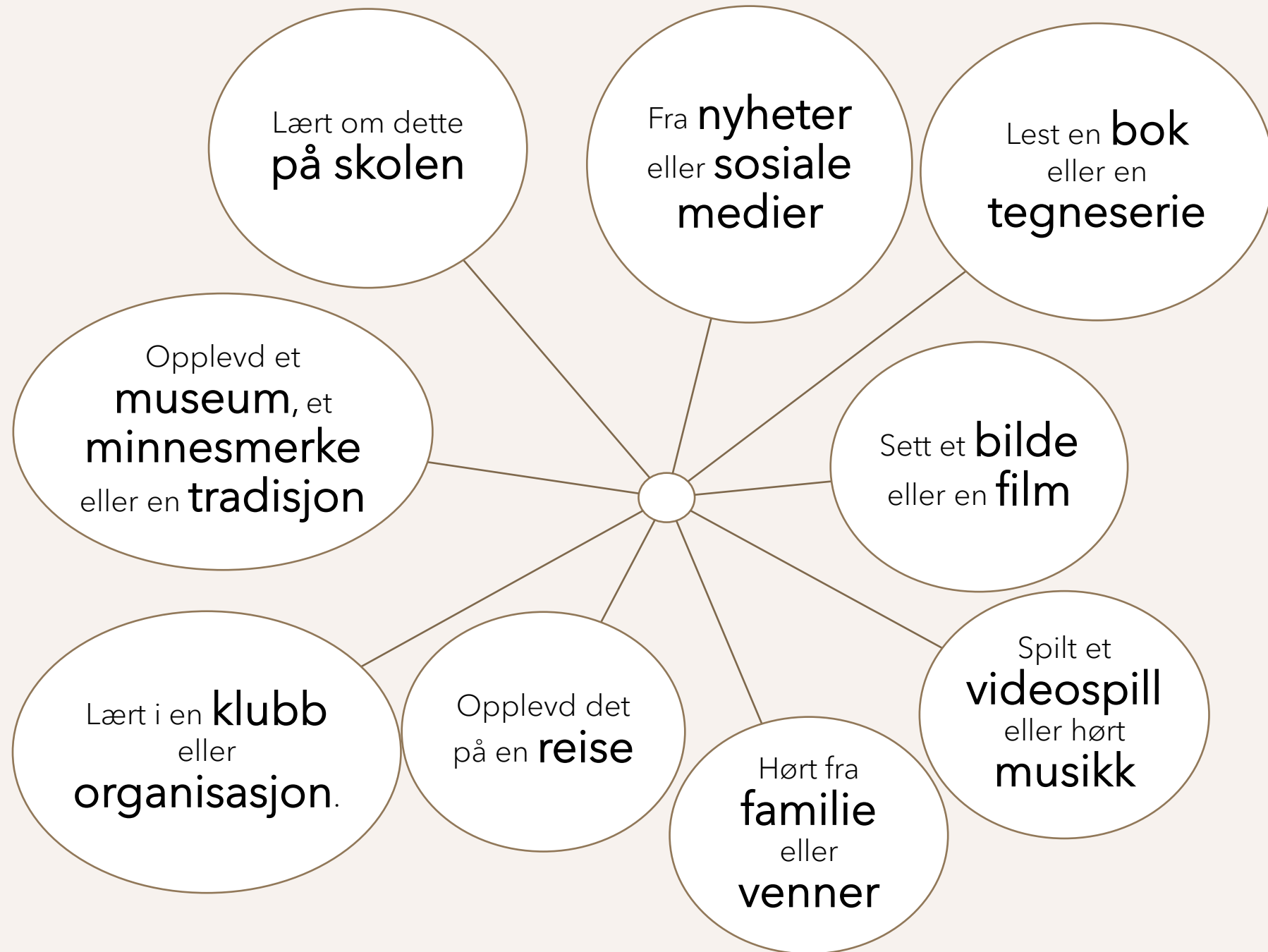
vite om fordi:

Viktig å lære om sårn at
det ikke gjentar seg -

Radioaktiv forurensning

Tragedier som skjedd for
byene og folk

MINI-INTERVJU

Intervjusamtale

Røstad og Ruhaven
Universitetet i Agder

Spørsmål 1

Hvilket tiår er du født?

Spørsmål 2

Med tanke på natur og miljø: Hvordan synes du utviklingen har vært i din levetid?

Spørsmål 3

Er det noen hendelser knyttet til natur og miljø som du husker spesielt godt, det kan være ting du har opplevd selv eller store hendelser i nyhetene?

Spørsmål 4

Hvem har mest innflytelse på hvordan vi behandler natur og miljø? Er det enkeltmennesker som deg og meg, politikere eller organisasjoner?

KAFFEPRAT

ELLER

WALK AND TALK

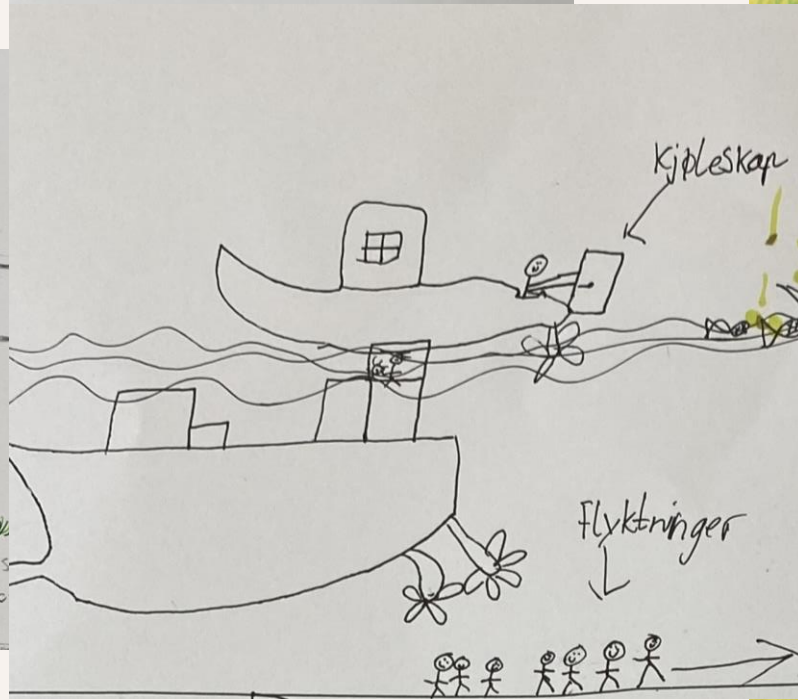
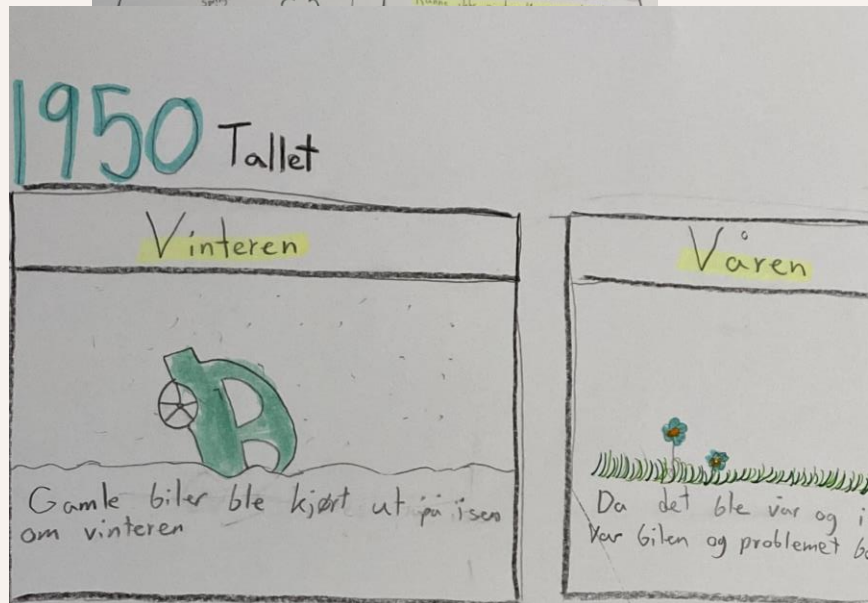
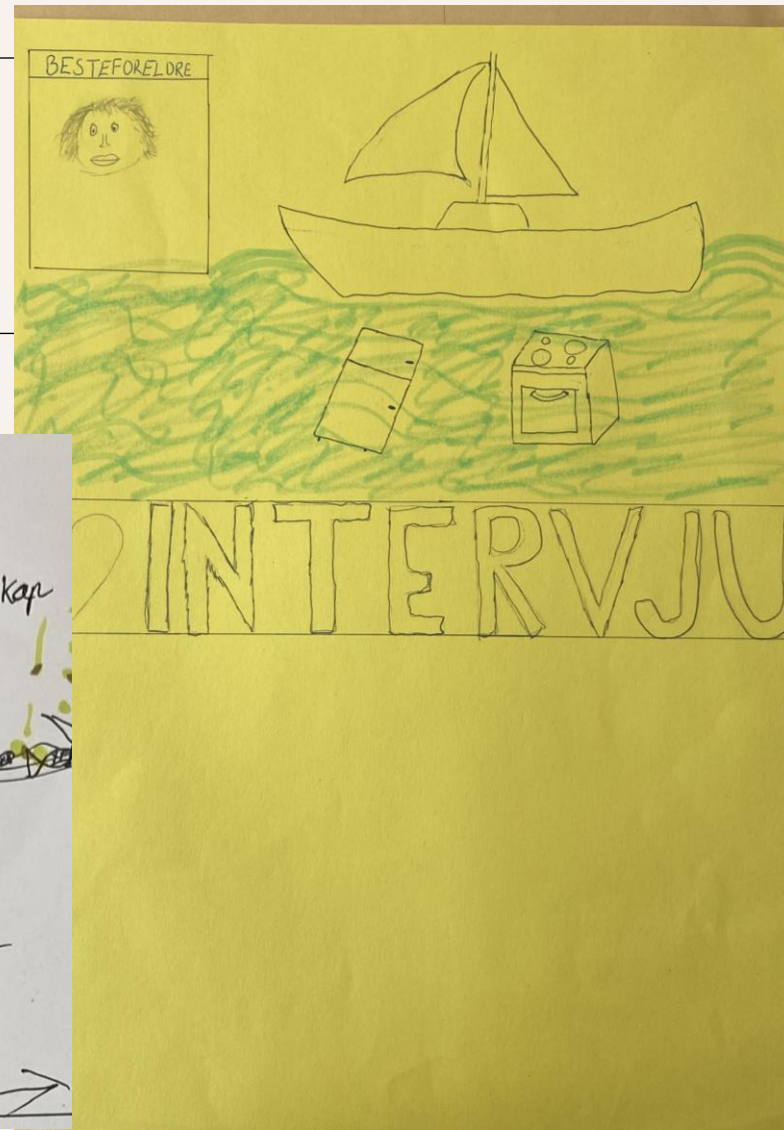
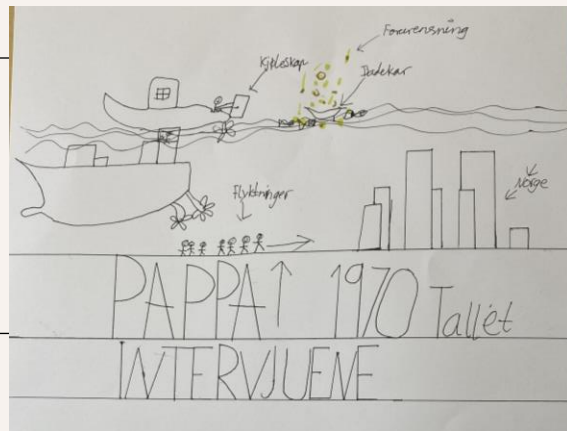
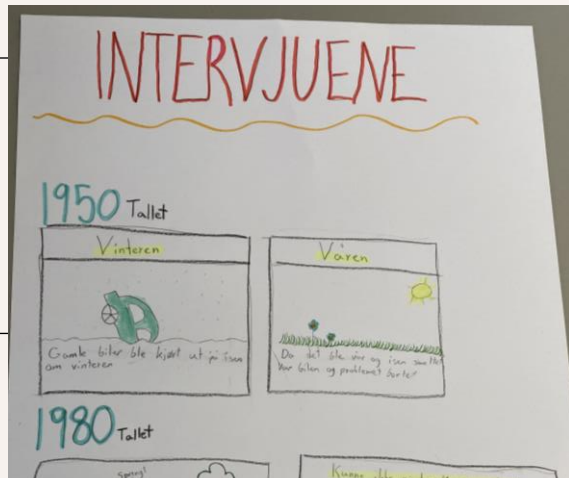
VERNISSAGE

HVILKEN PLAKAT
GJORDE INNTRYKK PÅ DEG?

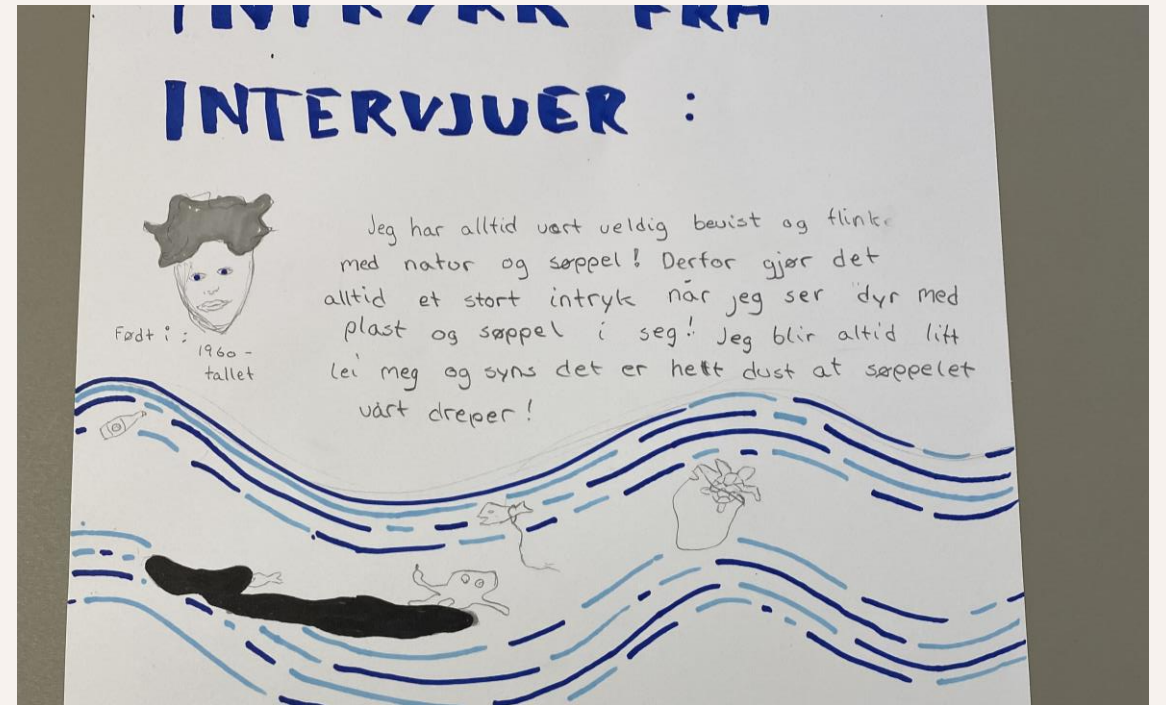
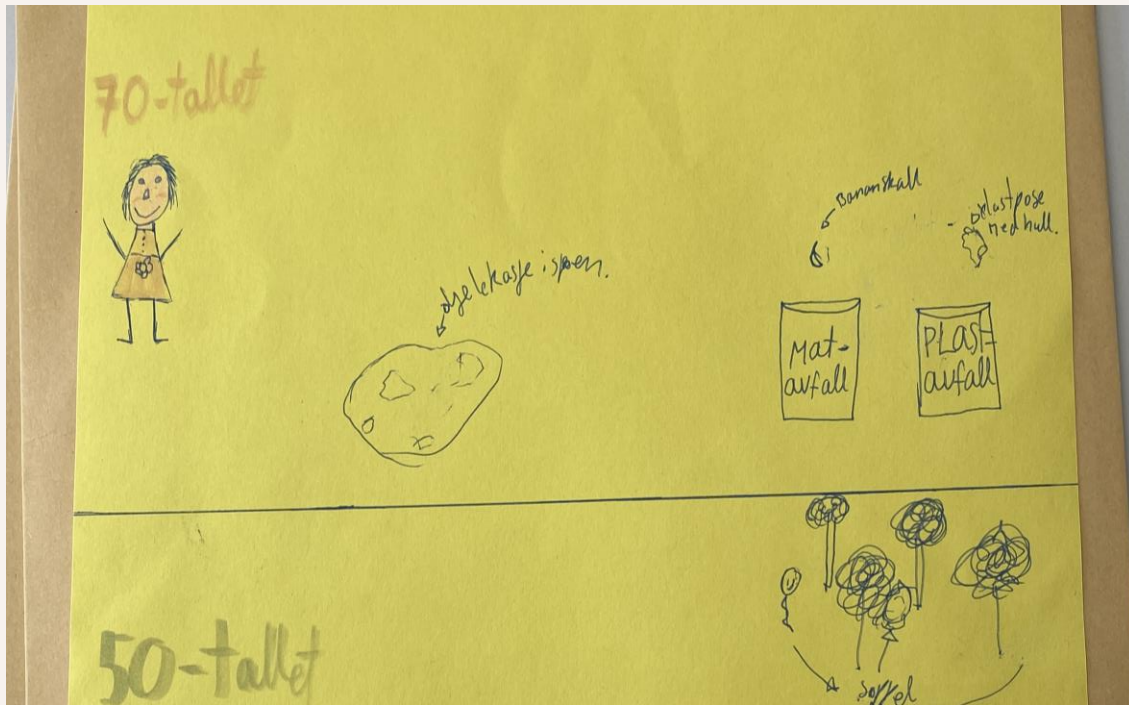
STÅENDE DELING
- NÅ ER DET
PAUSE

LUNSJPAUSE

PRESENTASJON AV PLAKATENE

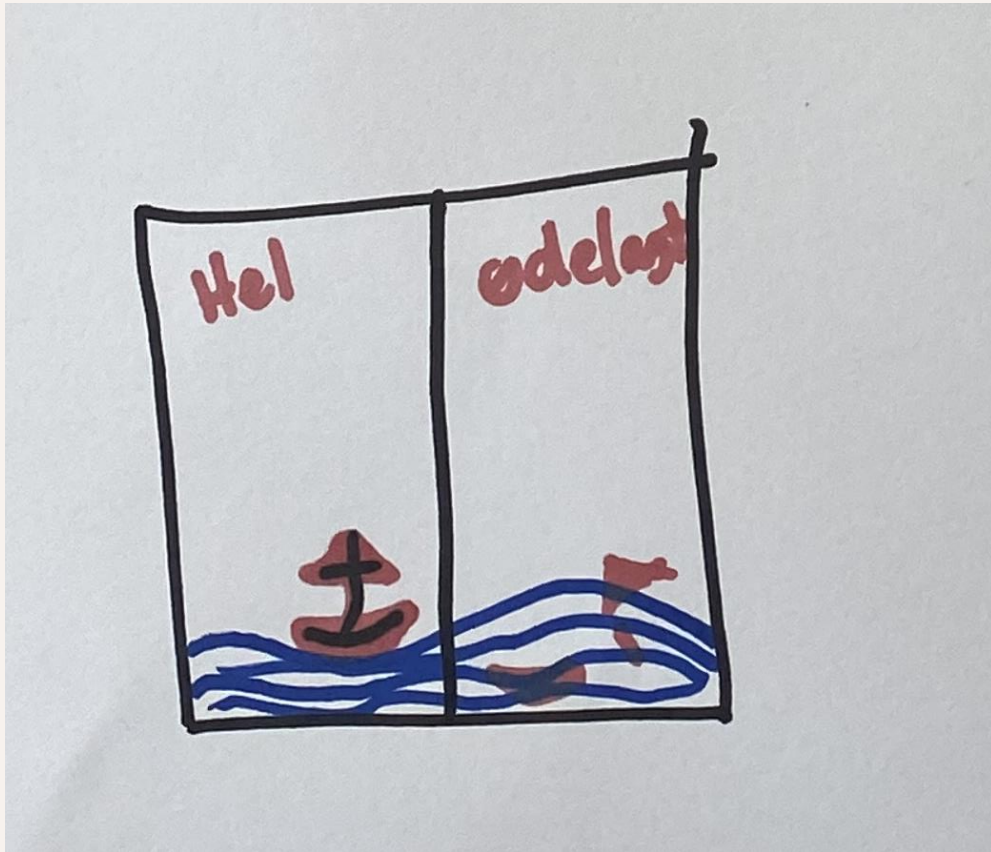

DUMPING

OLJESØL

FORSØPLING

INNTRYKK Fra INTERVJU

90-tallet

- "Frister ikke å kjøpe billig plast leker, de går fort i stykker, forda erør plastmengden. At man går tilbake til der man laga ting hvor man var opptatt av kvalitet og ikke kvantitet."
- Grunnen til at dette gjorde inntrykk er at dette hjelper med å ikke kaste så mye. Når vi kaster mere, forurenser vi mere.

Hand-drawn illustrations of a yellow bucket with a red rim and a brown shovel. To the left of the bucket are several small, colorful flowers in pink, green, blue, and purple.

A small version of the diagram from the first image, showing the two sections labeled "Hel" and "ødelagt" with an anchor and a flag respectively, and blue wavy lines at the bottom.

INNTRYKK FRA

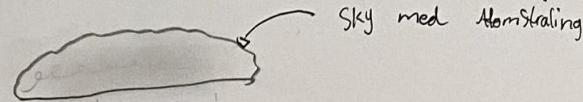
intervjuene

Tidspunkt på
1970-tallet

Snakkebolle
'mener det blir mer
forurensning fordi det
ting blant plant blir laget

For ikke lov til
spise eplene

varmet fra skyen treffer
frøer og planter.

Eplene blir "forgjort"

RADIOAKTIVITET - SUR NEDBØR

INNTRYKK FRA INNTERVJUENE:

70-tallet

40°C

man hører det mye derfor føles det nesten "vanlig"

40-tallet

brenne papir

TJERNOBYL

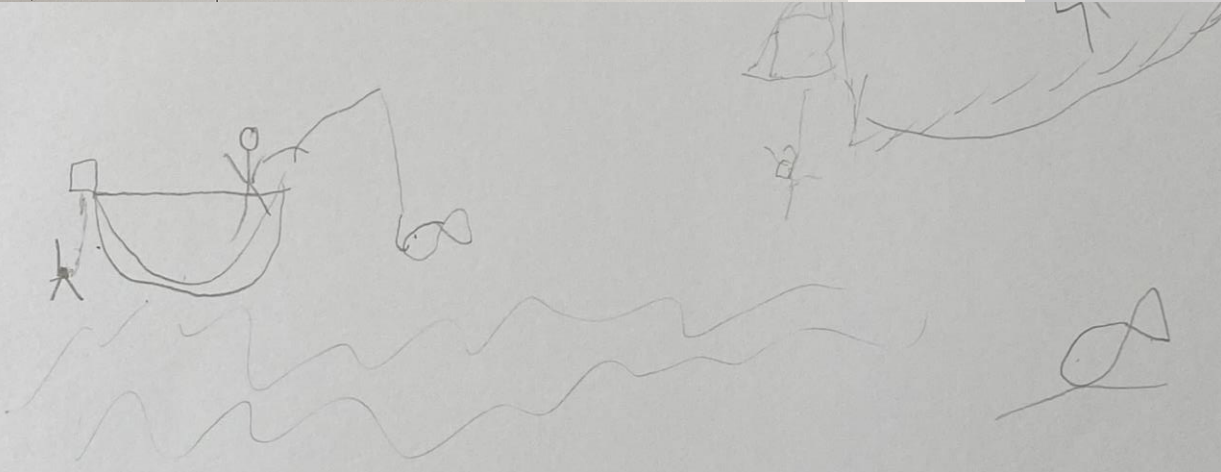

visste ikke mye
Cesium 137

Cesium 137
hermetikk
bokser - dærlig fordye
og natur

INNTRYKK FRA

brunner søppel
lite fisk i havet

på grunn av fiskeopdrett

INNTRYKK FRA INTERVJER

FORELDREGENERASJONEN
1970-TALLET

FLOM

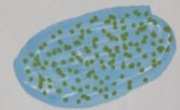
INTERVJER

BESTEFORELDREGENERASJONEN
1940-TALLET

ØDELAGT VEI

ØDELAGT TJERN

FORURENSNING

INNTRYKK FRA

D brannar i
portugal

Bunami
i thailan

INNTRYKK FRA INTERVJUENE

70-tallet

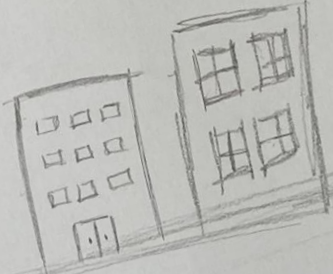
2004: Tsunami i Asia

«Så på nyhetene»

2004: Tsunami i Asia

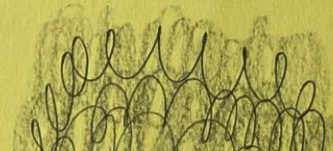
«Så på nyhetene»

NATURKATASTROFER

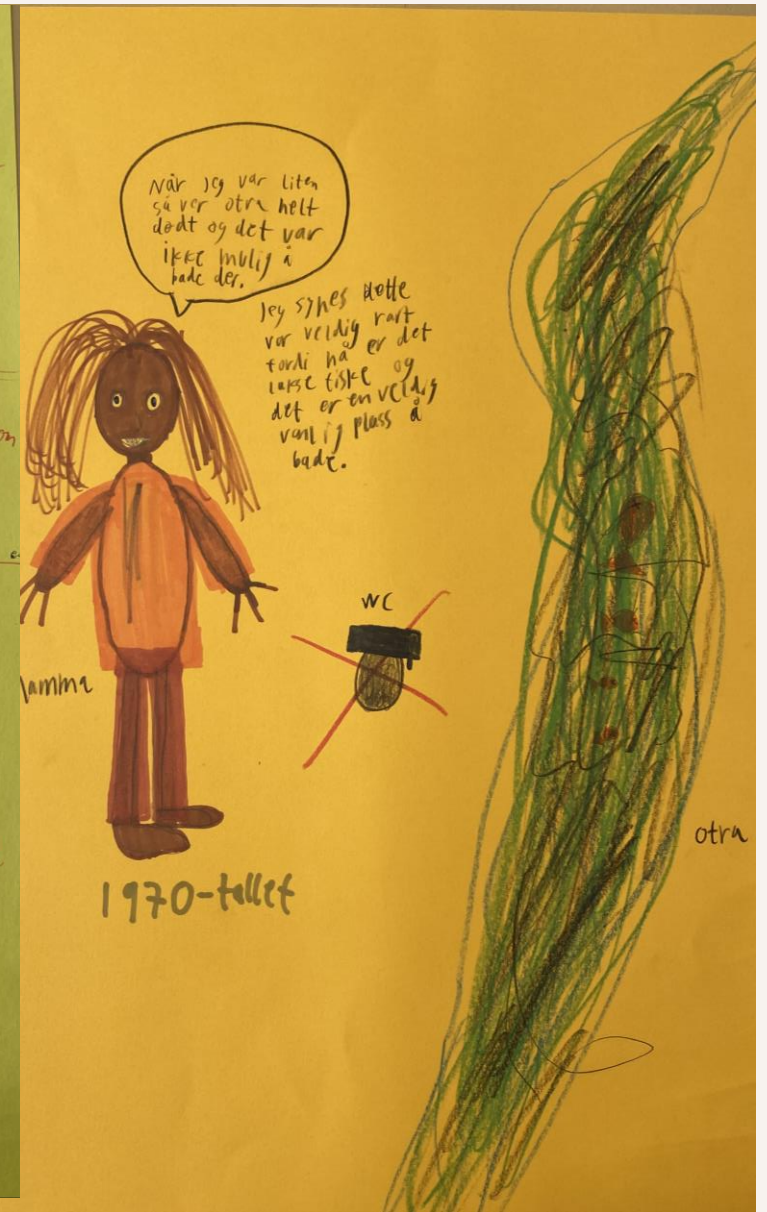
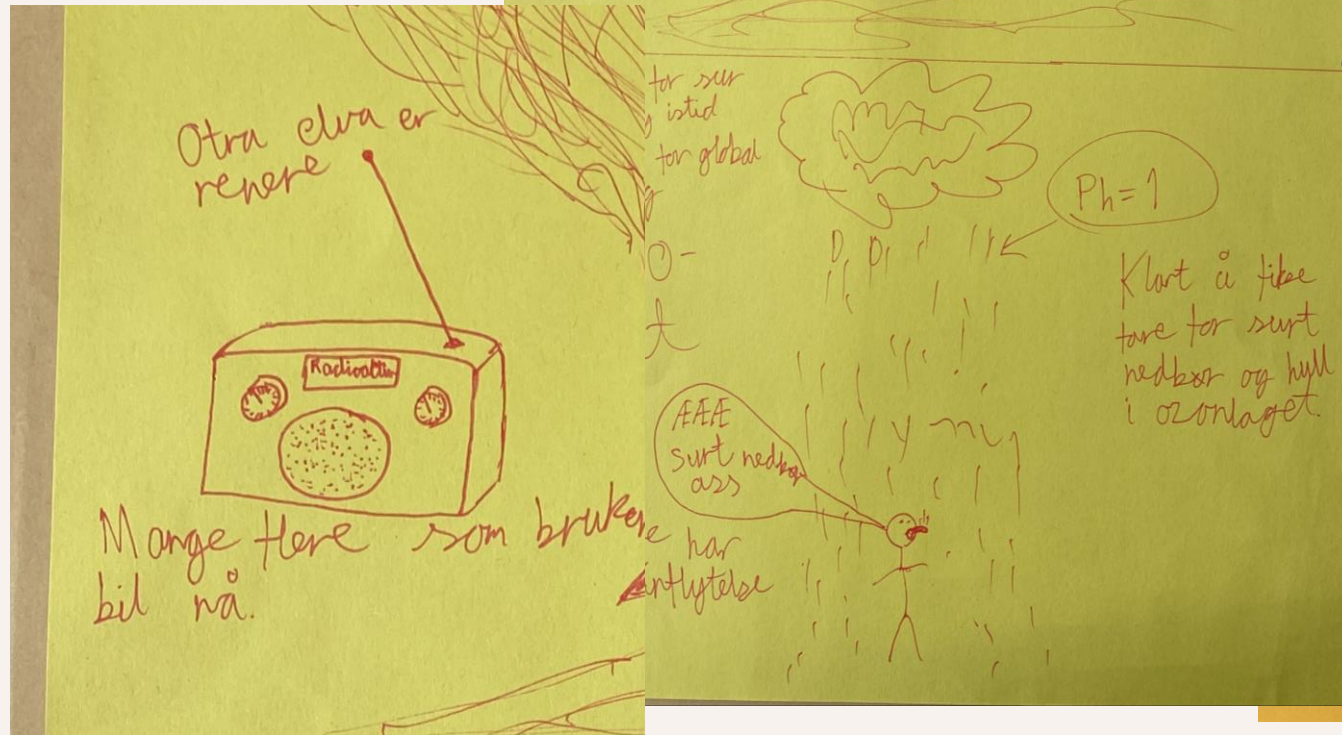
INNTRYKK AV INTERVJUET:

Tenker vannkraft er bra siden det er fornybart, i motsetning til vindkraft/vindmøller som ikke er nedbrytbare.

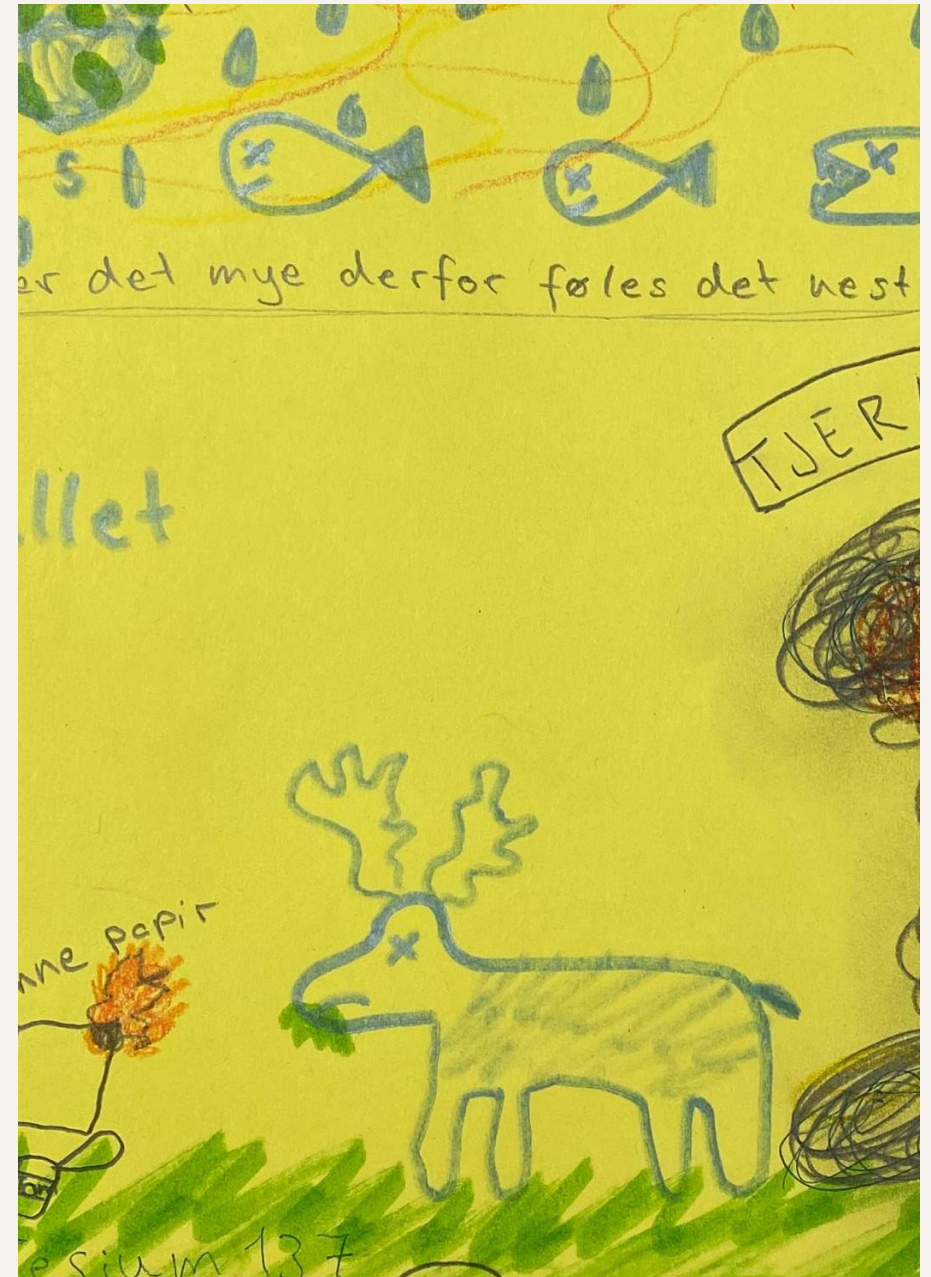
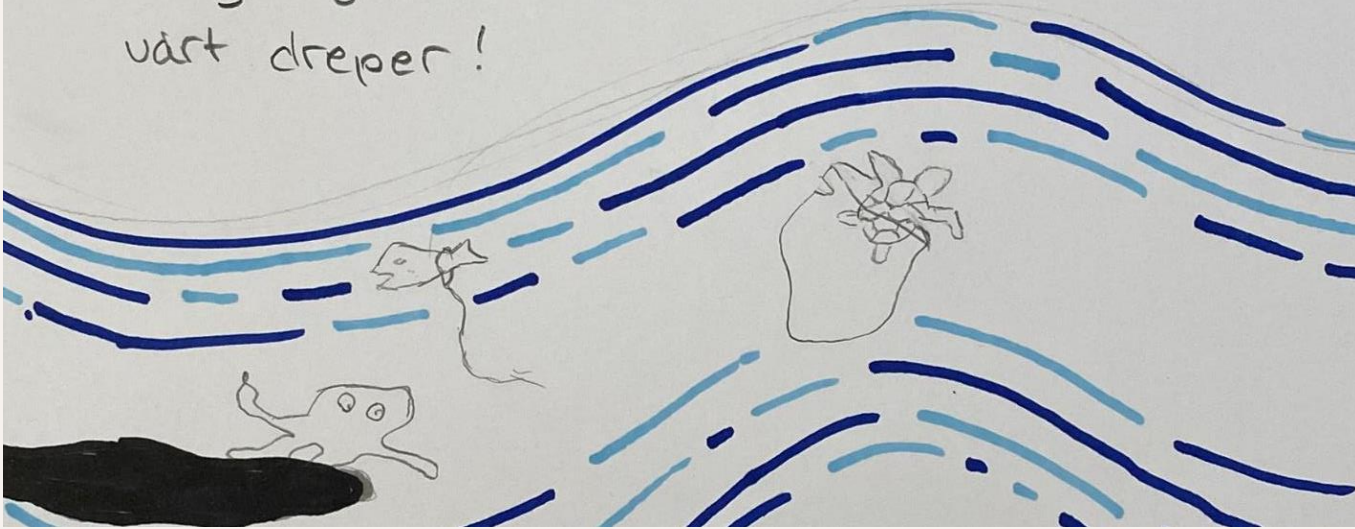
VANNKRAFT
VINDKRAFT

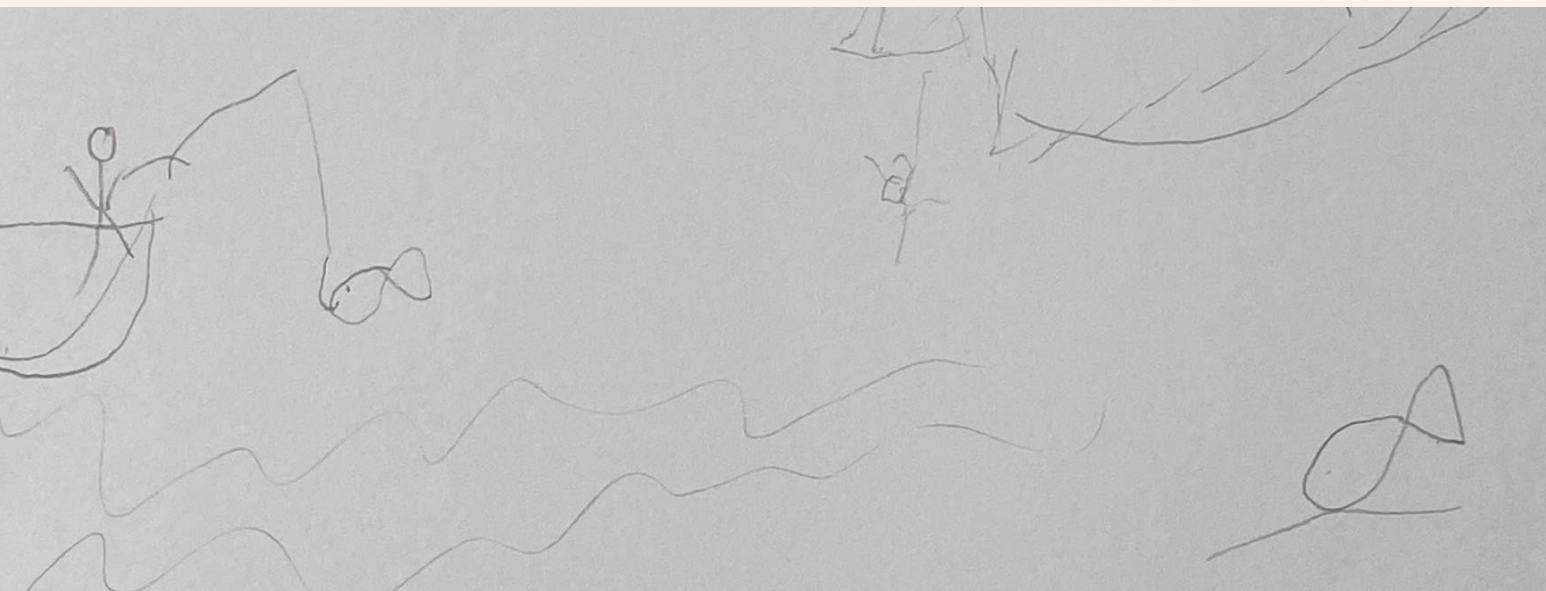
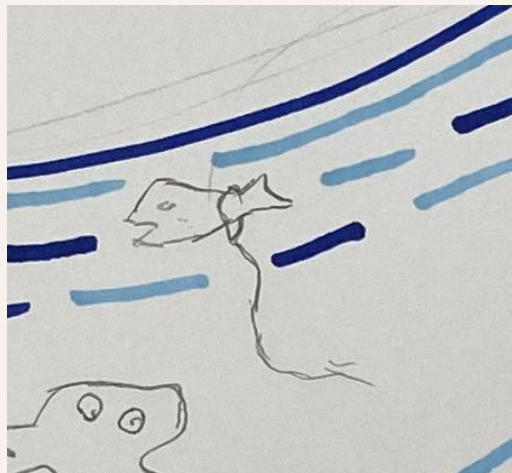
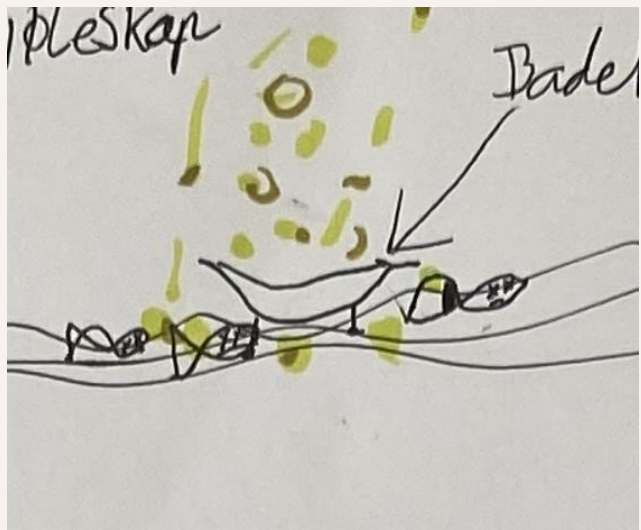
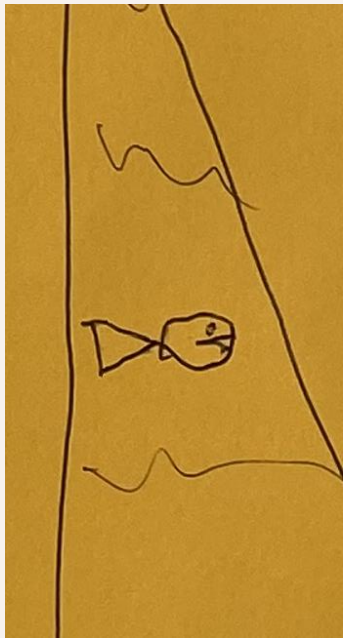
OTRA

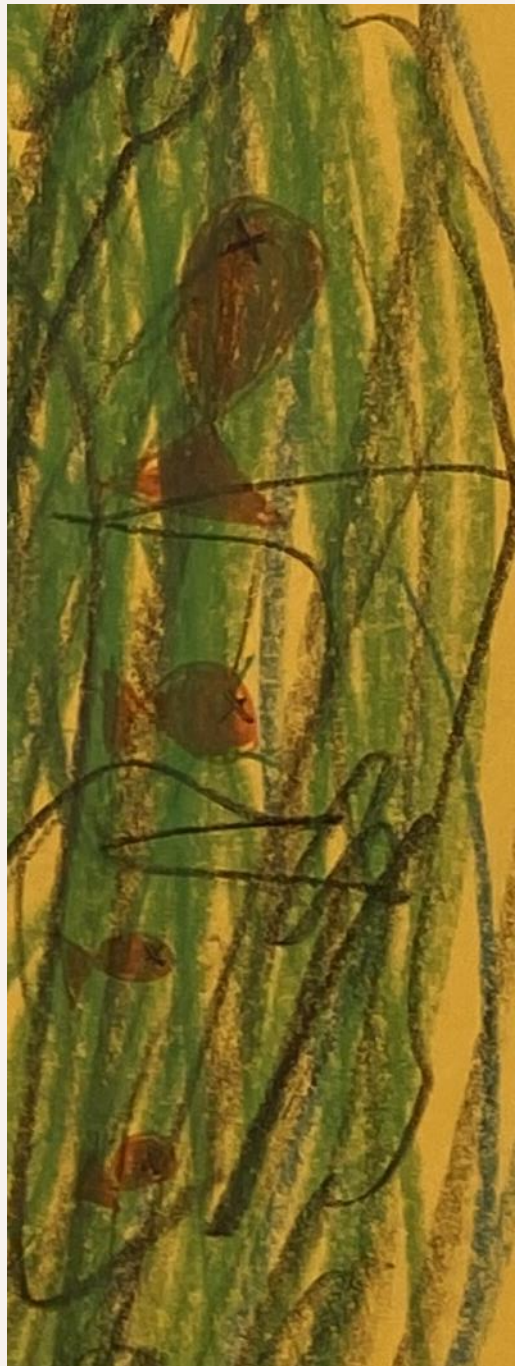
DYR SOM LIDER

alltid et stort intryk når jeg ser dyr med
plast og søppel i seg! Jeg blir alltid litt
lei meg og synes det er helt dust at søppelet
vårt dreper!

FISK

INTERVJUENE

1950 Tallet

Vinteren

Gamle biler ble kjørt ut på isen om vinteren

Våren

Da det ble var og isen smeltet var bilen og problemet borte

1980 Tallet

Sprengt

Sprengte ut tomten til hovedlageret i butikkskjeden lida i Østerhusshøyen

Kunne ikke gå tur eller sove i telt der o.s.v

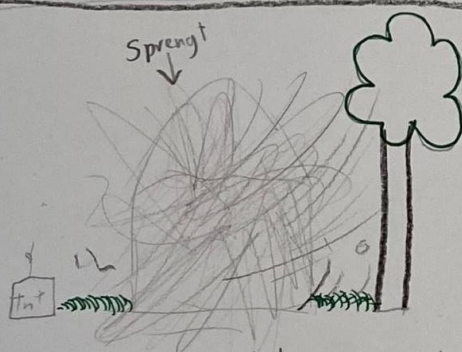

Etter tomten var sprengt var det et stort møne/landskap igjen

TAP AV NATUR

1980 Tallet

Sprengt

Sprengte ut tomten til hovedlageret i butikkskjeden lida i Østerhusshøyen

Kunne ikke gå tur eller sove i telt der o.s.v

Etter tomten var sprengt var det bare et stort møne/landskap igjen

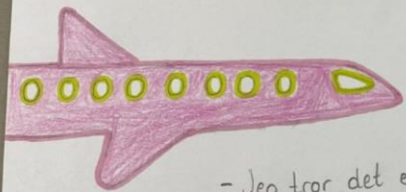
INNTRYKK

fra Intervjuer

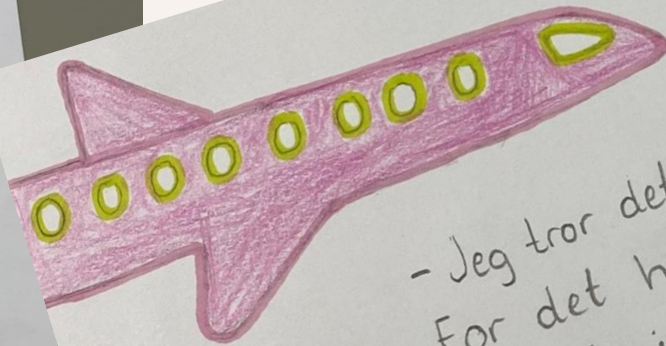

- før pleide vi å bruke handlenett og bager, så ble det masse plastposer men heldigvis begynner det å bli mer handlenett igjen!

1970

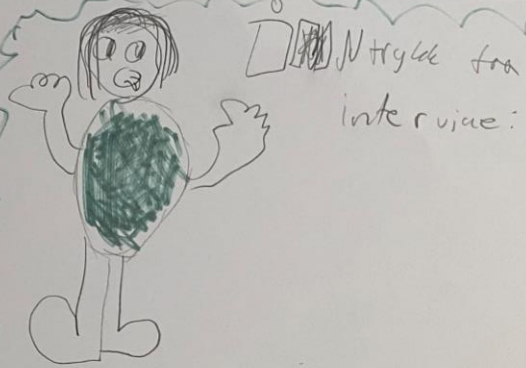

- Jeg tror det er de rike som har mest innflytelse. For det hjelper ikke om jeg kildesorterer eller går til jobben, når de rike tar privatfly overalt.

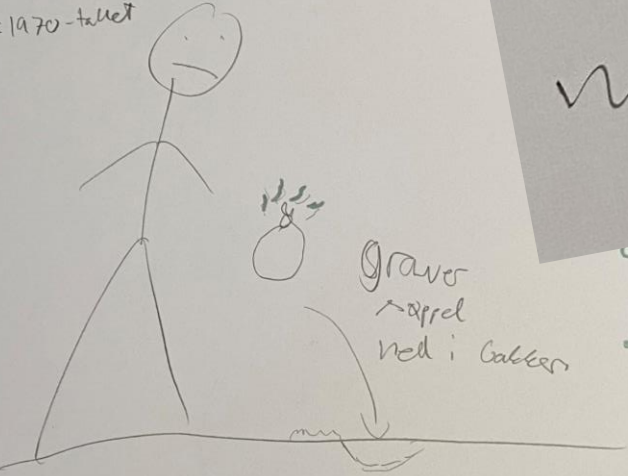

- Jeg tror det er de rike som har mest innflytelse. For det hjelper ikke om jeg kildesorterer eller går til jobben, når de rike tar privatfly overalt.

INNFLYTELSE

 Nyttede fra intervjuer:

Født: 1970-tallet

 Graver ikke søppel ned i bakken

Jey la merke til dette fordi
 vi graver ikke søppel ned i bakken
 nå. vi resirkulerer

Jey la merke til dette fordi
 vi graver ikke søppel ned i bakken
 nå. vi resirkulerer

-før pleide vi å bruke handlenett og bager,
 så ble det masse plastposer men
 heldigvis begynner det å bli mer handlenett
 igjen!

1970

ENDRING

HVILKE HISTORIER GJENGIR ELEVENE?

- Perspektiver
 - Negative - positive
 - Situasjonsbeskrivelser
 - Fortidsfortolkninger
 - Nåtidsforståelse
-

REFLEKSJONSNOTAT

2. Blir det i fremtiden bedre, dårligere eller det samme som nå?

3. Hva tror du neste generasjon kommer til å synes at vår tid gjorde bra og dårlig?

1. Var det bedre eller verre før?

FORTID

NÅTID

FREMTID

SAMSPILL MELLOM TIDSDIMENSJONENE

Før/nå

Bedre/verre

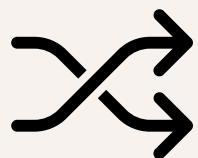
Fortidsfortolkning,
nåtidsforståelse,
fremtidsforventning

FORTID – NÅTID

- Bedre nå (20)

«[..] folk hadde ikke like mye informasjon som nå. Folk kastet avfall i sjøen og slikt fordi de ikke viste at det var for farlig for miljøet.»

- Bedre/verre (11)

- Verre nå (10)

«[før var] naturen grønnere, [..] havet var mindre fylt av søppel, selv om de heiv kjøleskap i det.»

FREMTIDEN

- Blir bedre (11)
- Med betingelser (10)

- Blir det samme (6) -
noen svakt optimistiske
- Nyansert (2)

- Blir dårligere (6)
- Med betingelser (2)

«Etter dette prosjektet om natur og miljø tenker jeg at vi vil i fremtiden klare å fikse de problemene vi har nå, men jeg tror også det alltid vil oppstå nye problemer.»

NESTE GENERASJON

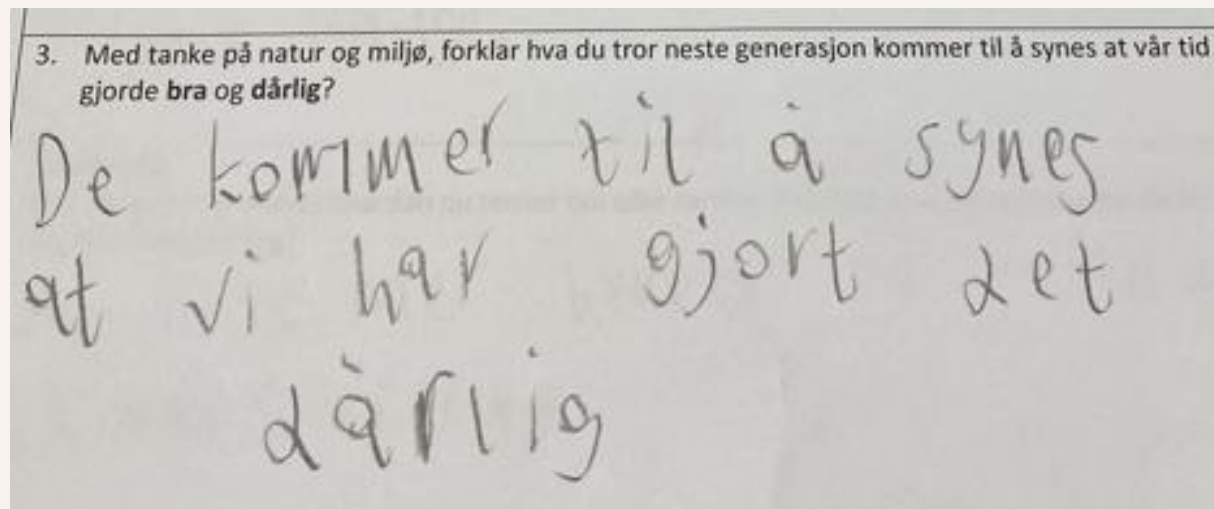
- Bra: 8

- Bra og dårlig: 21

- Mer/tidligere: 4

- Dårlig: 15

Hva tror du neste generasjon kommer til å synes at vår tid gjorde bra og dårlig?

«Jeg tror de kommer til å ha blandede følelser, men jeg tror de kommer til å tenke at vi var bedre enn generasjonene før oss.»

Hva tror du neste generasjon kommer til å synes at vår tid gjorde bra og dårlig?

«Jeg tror de synes det er bra fordi vi prøver å ikke forurense så mye og prøver å gjøre jorda bra. Sånn at de kan få en god fremtid.»

Hva tror du neste generasjon kommer til å synes at vår tid gjorde bra og dårlig?

«Jeg tror neste generasjon kommer til å klandre oss for klimaendringene slik mange unge gjør nå. Jeg tror de kommer til å synes at det er bra at vi prøver, men jeg tror ikke det er nok.»

Hva tror du neste generasjon kommer til å synes at vår tid gjorde bra og dårlig?

«Jeg tror de [kommer] til å tenke sånn middels, det kommer litt an på hvordan de gjør det selv. Hvis de gjør det bra, kommer jo de antakeligvis til å tenke at vi sugde.»

Hva tror du neste generasjon kommer til å synes at vår tid gjorde bra og dårlig?

«Jeg tror neste generasjon synes det er dumt at vi ikke stoppet mer og mer med olje. Men jeg tror neste generasjon finner en eller annen oppfinnelse eller løsning på noe av problemet, som de stusser på at ikke vi hadde.»

Hva tror du neste generasjon kommer til å synes at vår tid gjorde bra og dårlig?

«Neste generasjon kommer nok til å tenke hva dreiv de med.»

Virker det som noe kan ha vært bedre før, eller er det noe som virker verre enn i dag?

«Jeg synes det har blitt bedre, noe som er litt rart synes jeg.»

Tenker du fremtiden vil bli bedre eller dårligere eller samme som nå?

«Jeg har ikke hørt så mye om fremtiden.»

Tenker du fremtiden vil bli bedre eller dårligere eller samme som nå?

«Jeg tror fremtiden blir dårligere enn nå fordi det er mange som snakker om at det er veldig viktig å gjøre noe, men det er ikke så mange som egentlig gjør noe.»

Kan dere spore historiebevissthet
i disse sitatene – og i så fall hva?

	LAV	MIDDELS	HØY
GENERELL BESKRIVELSE	<p>Eleven setter ord på at noe (konkret) var annerledes før.</p> <p>Forventningene til fremtiden er generelle eller deterministiske.</p>	<p>Eleven setter ord på at noe var annerledes før som påvirker oss nå, og erkjenner at det vi gjør nå har betydning for fremtiden.</p>	<p>Eleven viser kompleks samspillsforståelse.</p>

TILBAKE TIL DER
VI STARTET:
BÆREKRAFTIG
UTVIKLING

FNs bærekraftsmål

Gi eksempler på interesse- eller verdikonflikter som kan oppstå mellom de ulike bærekraftsmålene.

WICKED PROBLEMS I VÅRT MATERIALE

«Brant søppel, lite fisk i havet
pga fiskeoppdrett.»

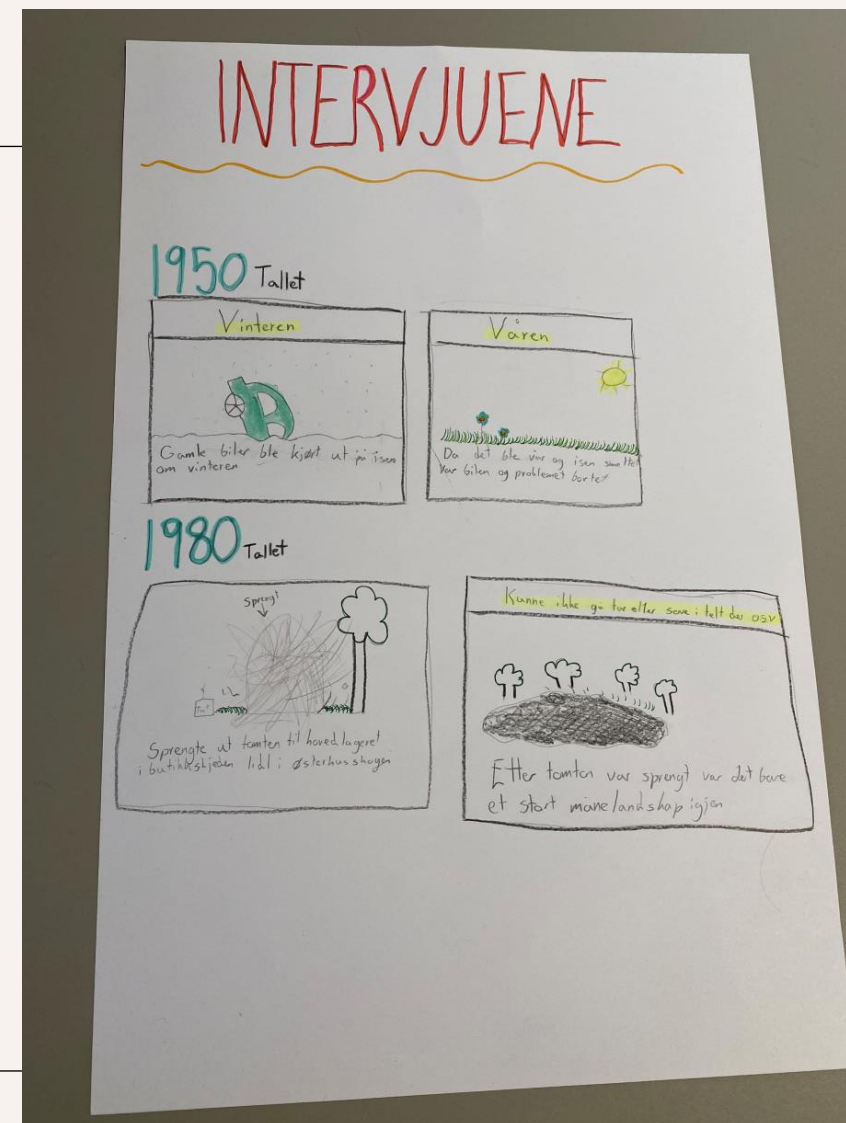
Bilde av en vindmølle med rødt kryss over og et vannkraftverk med grønn check-V over.
Tekst: «tenker vannkraft er bra siden det er fornybart i motsetning til vindmøller som ikke er nedbrytbare».

Bilde av en atomreaktor. Tekst: «reaktor er en bra energikilde men noen kan få stråling». Under er tegnet eksempler på mennesker som har blitt utsatt for stråling, alle ligger på hver sin tralle.

«Trær - bra med trær.
Hus og blokk - dårlig at hus blir bygd der det er skog.»

VÅRT PROSJEKTS BIDRAG

- Undring og utforsking
- Miljøtematikk og tidsdimensjonen (historiebevissthet)
- Miljøtematikk i historien

MILJØHISTORIE OG HÅP?

TAKK FOR OSS
(OG HUSK EVALUERINGEN)